

THE NECESSITY OF VISUAL CULTURE TRAINING TO DEVELOP AESTHETIC PERCEPTION ON INDIVIDUALS WHO TAKES ART TRAINING

Yudum Gündüz^{1*} and Selma Karaahmet Balci²

¹Res. Asst., Ondokuz Mayıs University, TURKEY, yudumakkus@gmail.com

²Res. Asst., Ondokuz Mayıs University, TURKEY, selmakaraahmet@gmail.com

*Corresponding author

Abstract

Visual culture includes various fields including; television, sculpture, photography, films, oil paintings, gardens, buildings, hand crafts, toys, advertisements, jewelry, maps, web pages, city landscapes and so on. Therefore, visual culture, is a human experience that has never been (Mirzoeff, 1999) and increasing in a visual and visualized way and is comprehensive respectably. According to Barnard (2002), everything that has been given a functional, communicative and/or an aesthetic apprehension, that is man-made, produced or interpreted is included in the definition of visual culture. According to the pioneer advocate of visual culture Paul Duncum (2002) meaning in today's world is produced in an interactive mean such as visual areas, visual and popular objects, music, sound effects, and pictures and so on. As well as looking at popular elements, the way we look at things is important too. It is undoubtedly more important to look at these objects for an individual who is a candidate to be an art teacher and who are being educated in universities' fine art departments compared to individuals who are not receiving any training on this matter. It is known that changing a culture that is created within a society permanently will take a long time and it will be possible throughout generations. It will only be possible to change the visual culture perception in a society through training students in fine arts subjects by related teachers in

the primary education period. In order to do so, firstly, the aesthetic perception among fine arts students should be increased and so as to develop a visual culture perception, visual culture education in those departments is necessary.

The adequacy of education in analyzing and interpreting visual culture elements which are dominant in every part of life could be debatable. When the education period of those who are educated in fine arts in our country is analyzed, whereas it is possible to state the existence of gaining critical thinking and creativity skills, it is not possible to talk about the existence of an adequate education for interpreting visual culture elements. Thus, it is impossible to ignore the necessary update aiming at discussing the visual culture elements in the curriculum of universities which offers a fine art education and students' gaining necessary skills to do so. On this point of view, Heise (2004) states "visual culture is a valuable and obligatory part of art curriculum". It can be considered that by the whole participation of visual culture work in art education, students can interpret the images that they come across or even produce more meaningfully. Silvers (2004) says, "Teaching students to understand art, should center on explaining the meaning of objects, interpreting them and to integrate them with the complexity of value."

This research is significant in order to determine the importance of visual culture education in the process of developing aesthetic perspective among the art teacher candidates. The research has been prepared by using the case study model of qualitative research methods. It is aimed at determining the necessity of visual culture education in the process of developing aesthetic perception among the 1st, 2nd, 3rd and 4th grade education faculties, Art-work teacher department bachelor degree students.

In this research, a survey that has been prepared by the researchers aims to determine the students' aesthetic perceptions and their visual culture levels. The scope of this research consists of Ondokuz Mayıs University Fine Arts Education 1st, 2nd, 3rd and 4th grade students. In the research, 15 students from each class and 60 in total have been tested on their literacy skills, and the data received from the results has been interpreted through content analyzing.

Keywords: Art education, visual culture, aesthetics perception

SANAT EĞİTİMİ ALAN BİREYLERDE ESTETİK ALGI OLUŞTURMAK İÇİN GÖRSEL KÜLTÜR EĞİTİMİNİN GEREKLİLİĞİ

Özet

Görsel kültür; görsel yollarla ifade bulan televizyon, heykel, fotoğraf, filmler, yağlıboya resimler, bahçeler, binalar, zanaat ürünleri, oyuncaklar, reklamlar, mücevherler, haritalar, grafikler, web sayfaları, şehir manzaraları ve benzerlerinin dahil olduğu kapsamlı bir alanı ifade eder. Bu yüzden, görsel kültür, hiç olmadığı kadar ve gittikçe artan bir şekilde görsel ve görselleşmiş olan (Mirzoeff, 1999) bir insan deneyimidir ve son derece kapsamlıdır. Barnard'a göre (2002), işlevsel, iletişim ve/veya estetik kaygı verilmiş olan, insanların yarattığı, ürettiği veya yorumladığı herhangi bir şey görsel kültür tanımlaması içerisinde yer alır. Önde gelen görsel kültür savunucusu Paul Duncum'a (2002) göre de, bugünün dünyasında anlam, görsel alanlar, görsel ve popüler objeler, müzik, ses efektleri, resimler, ve benzeri olgularla etkileşim yoluyla üretilmektedir. Görsel ve popüler unsurlara bakmak kadar, onlara nasıl baktığımız da önemlidir. Sözü edilen bu görsel öğelere özellikle sanat eğitimcisi adayları olan ve fakültelerin güzel sanatlar eğitimi bölümü öğrencilerinin nasıl baktığı, sanat eğitimi almayan bireylere oranla şüphesiz çok daha önemlidir. Bir toplumda oluşan ve yerleşik hale gelen kültürü değiştirmenin uzun zaman alacağı ve ancak nesilden nesile aktararak mümkün olacağı bilinmektedir. Görsel sanatlar derslerinde ilköğretim çağından itibaren öğrencilere ilgili dersin öğretmenleri tarafından aktarılan görsel kültür eğitimi süreci sonucunda o toplumdaki görsel kültür algısı değiştirilebilecektir. Tüm bunların gerçekleşebilmesi için öncelikle güzel sanatlar eğitimi bölümlerinde öğrenim gören öğrencilerde estetik algı düzeylerini yukarıya çekmek ve belirli bir görsel kültür anlayışı oluşturmak adına fakültelerin bu bölümlerinde görsel kültür eğitiminin gerekliliği söz konusudur.

Bu araştırma, sanat eğitimcisi adaylarının estetik algı oluşum süreçlerinde görsel kültür eğitiminin önemini tespit etmek açısından önem taşımaktadır. Çalışma nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması (case study) modeli kullanılarak oluşturulmuştur. Eğitim Fakülteleri Resim-İş Öğretmenliği Anabilim Dalı Resim ve Grafik Anasanat Dallarında lisans düzeyinde öğrenim gören 1., 2., 3.ve 4. sınıf öğrencilerinin estetik algı oluşum süreçlerinde sanat eğitiminin yanı sıra görsel kültür eğitiminin de gerekliliğinin tespiti araştırmanın genel amacını oluşturmaktadır.

Çalışmada araştırmacılar tarafından geliştirilen, öğrencilerin estetik algılarını ve görsel kültür düzeylerini saptamaya yönelik bir anket kullanılmıştır. Çalışmanın evrenini Ondokuz Mayıs Üniversitesi Güzel Sanatlar Eğitimi 1., 2., 3.ve 4. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırma doğrultusunda her sınıftan 15 ve toplamda 60 farklı öğrenciye görsel okuryazarlık becerilerini ölçecek test uygulanmış olup elde edilen veriler içerik analizine tabi tutularak yorumlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Görsel Kültür, Estetik Algı, Sanat Eğitimi.

1. GİRİŞ

Teknolojinin de hızla ilerlemesiyle varılan noktada artık görselin, görsel iletişimin gücü yadsınamayacak kadar önemli hale gelmiştir. Toplumdan topluma anlam, içerik, yorumlama bakımından farklılık gösterse de görseller artık yaşamın her anına dahil olmuş durumdadır. Bu durumda da görsel okuryazarlık becerisi ve görsel algı eğitimi kaçınılmaz bir şekilde gereklilik kazanmıştır. Henüz ilköğretim döneminde olan öğrenciler için dahi gerekli olan görsel kültür dersi elbette bu dersi yürütebilecek öğretmen adaylarının yetiştirilebilmesi bakımından sanat eğitimi veren yükseköğretim kuruluşlarında da gerekli olmuştur. Görsel kültür dersi alan bireyler bu ders kapsamında edindikleri donanım sayesinde öğrencilerine izledikleri görselleri doğru algılamayı öğretebileceklerdir. Karşılaştıkları görselleri doğru algılayabilen bireyler estetik değerlerin farkına varır ve kendisine özgü estetik algı becerisi kazanır.

Bu çalışma kapsamında Görsel Kültür dersinin zorunlu bir lisans dersi olmayışı problem olarak incelenmiş, dersin önemi araştırılmış ve bir durum tespiti yapılmaya çalışılmıştır. Görsel Kültür dersinin eksikliğinin sanat eğitimi alan üniversite öğrencilerindeki olumsuz yansımaları gözlemlenmiş ve bu olumsuz yansıma için çözüm önerileri sunmak amaçlanmıştır.

2. SANAT EĞİTİMİ

Sanat eğitimi, bireylerin sanat ve kültür alanlarında yetiştirilip, bilinçlendirilme çabasıdır. Sanat eğitimi güzel olanı sezebilmeyi, algılayabilmeyi, kendini doğru tanıyabilmeyi ve ifade edebilmeyi, estetik yargıda bulunabilmeyi amaçlar. O nedenle sanat eğitiminin amacının, sanatçı yetiştirmek değil; her öğrenciyi sezgiye,

keşfetmeye, bulmaya, yaratıcılığa yönlendirip, öğrencinin bilgisel, bilişsel, duygusal ve duysal gereksinimleri karşılamak olduğu düşünülebilir. Sanat eğitimi sürecinde; algılama, bilgilenme, düşünme, tasarlama, yorumlama, ifade etme ve yargıda bulunma becerileri estetik ilkeler doğrultusunda sanatların dili kullanılarak edinilir. Bu eğitim alanında öğrenci; resim, müzik, tiyatro, dans, şiir, öykü, heykel, seramik, fotoğraf, yaratıcı drama, film, video gibi çeşitli sanat alanlarından, kendine en uygun anlatı dilini tanıma olanağına sahip olabilir.

Bir disiplin alanı olarak görsel sanatlar eğitiminin diğer disiplin alanları ile bağlantısının kurulması 1959 yılında düzenlenen bir konferansta J. Bruner'in "di-siplinler-alanlar" görüşü ile sağlanmıştır (Özsoy, 2003). 1980'lere gelindiğinde Disiplin Temelli Sanat Eğitimi olarak adlandırılan düşüncenin kuramsal temelleri Amerikan eğitim sistemi içerisinde müfredat geliştirme programı araştırmaları yolu ile atılmıştır. Görsel Sanatlar eğitimi yoluyla paylaşılan, iletişimi sağlanan düşüncelerin ve değerlerin, her çocuğun eğitiminin önemli bir parçası olması gerektiği inancıyla 1982 de, Getty Güzel Sanatlar Eğitim Merkezini kurmuştur.

Görsel sanatlar eğitimde değişen ihtiyaçları gidermede Disiplin Temelli Sanat Eğitimi bir başlangıç olarak görülmektedir. Çünkü disiplin temelli sanat eğitiminde; sanat tarihi, sanat eleştirisi, estetik ve uygulama şeklinde dört temel disiplinden söz edilir. Sanat eleştirisi yapabilmesi için bir bireyin görsel okuryazarlık becerisi kazanmış olması gerekmektedir. Yeterli seviyede görsel okur yazar olmak, planlı bir eğitim sürecine ihtiyaç duymaktadır.

3. ESTETİK ALGI

3.1 Estetik Nedir?

Estetik sözcüğü Grekçe "aisthesis" ya da "aisthanestha" sözcüğünden gelir. Aisthesis sözcüğü duyum, duyulur algı anlamında, "aisthanestha" ise duygularla algılamak anlamına gelir. Estetik bu anlamda duyulur, algılanır ya da duygusallığın sağladığı bilgiyle ilgili bir bilim dalı olarak düşünülür. Bu kavram, İlk olarak 18. yüzyılın ortalarında Alman filozof Baumgarten tarafından felsefede duygular öğretisini özerk bir alan olarak tanımlamak amacıyla kullanılmıştır. 1750–1758 yılları arasında yayınladığı "Aesthetica" adlı eseriyle ilk kez bu bilim dalını temellendiren, konusunu belirleyen ve sınırlarını çizen Baumgarten, estetik'i "güzel üzerine düşünme" bilimi olarak ele almıştır (Yetişkin, 1991: 6).

Estetik olmak, net bir şekilde ortada bulunmayan bir duygusal bilginin bilimidir ve aslında bilginin açık seçik görünmez, bulanık olma şeklindedir. Baumgarten'e göre estetik, temel olarak sanat alanında duysal olarak mükemmeliyeti, bir diğer deyişle güzeli inceleyen bir alandır. Bu şekilde bu tür bilgiye temel kaynak olan duysal bilgi, bu bilginin tamamına değil, daha ziyade güzelliğin bilgisine doğru yol almış ve estetik, güzeli soran ve araştıran bir saha formuna dönüşmüştür. Klasik açıdan bakacak olursak ise, estetik kavramı güzel'in ne olup olmadığını cevaplamakla uğraşan bir felsefe alanı olarak tarif edilebilir. Bu açıdan, estetik, güzel ile sanatın birlikte ne anlama geldiği konusunda incelemeler yapan fikir bütünü'nün bir ürünü, bir sonucudur.

3.2. Estetik ve Algı- Estetik Algı

Baumgarten, sanatı ve estetiği birbirine bağlı iki çalışma alanı olarak görmüştür ve ona göre bu alanları birbirine bağlayan şey, ikisinin de algı sürecinin yapısını anlama amacı gütmesidir (Seeley, 2006). Bu bağlamda Baumgarten, "estetik" terimini bir tür algının bilimi olarak göstermiştir (Seeley, 2006, 50). Bunun aksine Erinç, "artistik ya da estetik hissetme, algılama ve ardından da hoslanma için, her şeyden önce duyularımızın, iç ve dış dünyamızdaki uyarıcılarla bilinçli ya da bilinçsiz, doğrudan ya da dolaylı bir ilişki içinde bulunmasını gerekir ki bu ilişkiyi, hem bir ölçüde düzenlemek hem de sonuçlarını analiz etmek son derece karmaşık bir iştir ve bunu da sanat psikolojisi üstlenmiştir denebilir" (2004, 55) şeklinde ki ifadesinde görüldüğü üzere estetiği felsefenin değil, psikolojinin bir dalı olarak gördüğü belirtilmektedir.

Buradan hareketle, psikoloji bilimi ile sanatın, "algı" başlığı ile bir çalışma alanı doğurarak kesiştiği sonucuna varılabilir. Çünkü sanat-insan ilişkisinde ilk davranışın algı olarak ortaya çıktığı söylenebilir. Sanat ile algı arasındaki sıkı ilişki, sanatın bir tür anlamlandırma olarak ele alınmasıyla da açıklanabilir. Pinna (2007)'ya göre, çevreyi algılamak nesnelere algılamayı içermektedir; ancak algıladığımız bu çevre, onun içerdiği nesnelere toplamından ibaret değildir. İnsanların algısal süreçleri büyük ölçüde anlamlar çerçevesinde gerçekleşir; iste bu anlamlardan biri de sanattır (Pinna, 2007). Düşünür Volkelt'in, "bir estetik objenin kendine özgü estetik niteliğini, alıcısının algı yetisi ve düşünme gücü sayesinde elde edeceğini"ni ifade ettiği belirtilmektedir (Erinç, 2004, 49). Daha önce de değinildiği gibi, birey algıladığı uyarıcıyı - buradaki anlamıyla sanat eserini - gerek kendi yetileri, gerekse psikolojik süreçleri, geçmiş yasantıları ve öğrenmeleri doğrultusunda işleyerek o eser ile ilgili bir estetik değerlendirmeye ulaşır. Dolayısıyla "estetik" ve "estetik algısı" kavramları, sanat ile algının kesiştiği bu noktadan doğmaktadır (Erdem, 2010, 8).

Estetik tanımlarının çoğu, algılama, tepki verme ve doğal çevreye ve insan tarafından ortaya çıkarılan eserlere duyarlı olma kapasitesini içermektedir (Feeney, 1987). Bir uyarıcıya, özellikle de bir sanat eserine dair estetik bir değerlendirme yapmak ve ondan estetik zevk almak için öncelikle algısal süreçlerin kapsamı içerisine giren dikkat, ayırt etme, karşılaştırma, v.b. zihinsel işlemler söz konusu olmalıdır. "Algı" başlığı altında yer alan bu işlemlerin "estetik" bir özellik kazanarak "estetik algı" şeklinde özelleşmesi için ise bireyin söz konusu eserin çeşitli özelliklerinin (şekil, renk, form, hareket, v.b.) farkına varabilme yetisine sahip olması gerekmektedir. Yapılacak olan nihai estetik değerlendirmeye ancak bu algı ve farkındalık çerçevesinde varılabilir. Dolayısıyla estetik kavramının ortaya çıkabilmesi için uyarıcının estetik özelliklerinin algılanmasının ön koşul olduğunu söylemek mümkündür.

3.3.1 Sanat Eğitimi Alan Bireylerde Estetik Algı

Algı bir bilgilenme kaynağıdır. Duyumların bellek tarafından desteklenmesi, duyuma algı niteliği kazandırır. Duyumun anlık olmasına karşın algı bir süreci gerektirir. Bu nedenle hızlı olsa da duyumdan daha uzun bir süredir. Bu nedenle eğitim, duyumu ilgili alanda ki algıya dönüştürme etkinliği olarak tanımlanabilir. Estetik algı, bu anlamda yapıcı diğer algılardan farksız olmakla birlikte, algının estetik algı niteliği kazanabilmesi için bireyin sanatta kodlanmış değerleri kavrayacak bir birikim ve yaşantıya sahip olması gerekmektedir. Bu noktada, bireyin tüm ruhsal ve bedensel eğitimi bütünlüğü içinde estetik duygularının gelişmesi, yetenek ve yaratıcılık gücünün olgunlaşması çabası, sanat eğitimin anlamına açık bir görüntü kazandırır. Öyleyse, sanat eğitiminin bireyin duygu düşünce ve izlenimlerini anlatabilme, yeteneklerini ve yaratıcı gücünü estetik bir düzeye ulaştırmak amacı ile yapılan eğitim çabası olduğunu söylemek mümkündür.

Öte yandan, sanat eğitimi aracılığıyla estetik bakış açısı oluşturulan çocuk, hayat disiplini kazanır. Çünkü estetik duygular güzeli hatırlatır ve hazırlar. Estetik farkındalık olarak da tanımlanan doğal ve yapay çevredeki ayrıntıları fark edebilme becerisi, çocukların ayrıntılar üzerinde çalışmaya yönlendirilmesiyle kazandırılır. Estetik eğitimde bireysel özgürlük vardır. İnanç, yaratıcı ve tasarı kavramlarıyla birlikte kişisel deneyimleri ve anlatımsal değerleri gelişir. Sanatsal tasarım sürecinde önemli etkenlerden biridir. Nitelik ilişkilerini tanır. Tanımlama sırasında, yapma, görme, algılama, estetik duyarlılık, ürünü tanımlama, öğrenme ve değerlendirme sürecinin evrelerini oluşturur. Bu şekilde yaşamı algılama ve aktarma yetisi gelişir ve yaratıcı gücünü estetik bir düzeyde anlatabilir. Yetenekleri, gittikçe ustalaşan estetik hazzı ve karmaşık objelerden çeşitli karakterle bulur. Çocukta, ayrıntıları görmeye, daha önce dikkat etmediği biçimleri fark etmeye yönelen sanat eleştirisi disiplini, estetik algı ve beğeni çocuğun içinde bulunduğu biçim dünyasını araştırır, şekillendirir.

4. GÖRSEL ALGI, GÖRSEL OKURYAZARLIK ve GÖSTERGEBİLİM

Görsel algı, görülebilir olan tüm nesnelerin ve olayların belirli bir uzam ve zaman içinde yetişkinler için oluşturduğu genellikle anlamlandırılmış örgülerdir. Çeşitli dış uyaranlar dikkat ve algı süreçleriyle kısa süreli bellekte etkin olarak anlamlandırıldığında uzun süreli bellekte depolanarak imgelere dönüşebilir. Amaçlı ve seçici bir görsel algılama ile anlama, kavrama, ayırıştırma, birleştirme ve değerlendirme gibi etkinlikler süreci gerçekleştirir. Kısa süreli bellekte imgelemeye dönüştürülen görüntüler işlenip ve uzun süreli bellekte depolanarak bireyin fiziksel, sosyal, kültürel gelişimine bağlı olarak değişkenlik yaratan durumlarla anlam kazanabilir.

Wileman (1993), günümüz bilgi toplumları için çok önemli olan görsel okuryazarlığı resimsel ve grafiksel görüntüler olarak sunulan bilgiyi okuyabilme, anlayabilme ve yorumlayabilme olarak tanımlarken, genellikle görsel okuryazarlıkla birleştirilen görsel düşünmeyi ise bilginin her türünü iletişime yardımcı olan resim, grafik ya da biçimlere dönüştürebilme olarak görmektedir. Görsel okuryazarlığa ilişkin bazı uzmanların üzerinde uzlaştığı bir diğer tanım ise, "görsel mesajları doğru olarak yorumlayabilme ve böyle mesajlar yaratabilmeyi öğrenmedir". (Heinrich, Malenda, Russel & Smaldino, 1999). Bu tanımlardan anlaşılacağı gibi görsel okuryazarlık birçok açılımı olan çok geniş bir konu olup ve bu konuya ilişkin bir çok tanım geliştirilmesine karşın, temel düzeyde bir uzlaşıya varılamamış gibi görünmektedir. Yine de görsel okuryazarlığa ilişkin literatür incelendiğinde bu iletişim biçiminin sözlü anlatım biçiminden farklı ve bağımsız bir "dil" olduğu görüşü ağırlık kazanmaktadır.

İnsanın göstergelerle, biçimlerle, simgeler ve imgelerle çepeçevre sarılmış bir dünyanın olduğunu ve bu dünya içinde yaşamak zorunda olduğu söylenebilir. Göstergelerin doğru biçimde algılanması ve yorumlanması da eğitim ve kültürle ilgilidir. Verici (kaynak, medya) tarafından kodlanan görsellerin izleyici (alıcı, öğrenci) tarafından anlamlandırılması süreci vericinin amacı ile ilişkili olduğu kadar; öğrencilerin içinde bulunduğu algı, bilgi düzeyleri ve sosyo kültürel yapıları ile de ilişkilidir. Öğrenci görselde kodlanan iletiyi algılayabilmek için bir hazır bulunuşluğa sahip olmalıdır. Bunun için ilköğretim dönemlerinden itibaren

öğrenciye eğitimcileri tarafından görselleri anlamlandırabilmesi için görsel okuryazarlık becerisi kazandırılabilir. Etkili bir iletişim için toplumsal düzeyde ortak uzlaşa sağlanan değerler, göstergesel dizgeler ya da simgeler vardır. Kültür, gelenek-görenek, dil gibi bazı olgular toplumsaldır ve toplumların ortak paydasını oluşturur.

Göstergebilim göstergeleri ve göstergelerin diğer göstergelerle olan ilişkilerini inceleyen bilim dalıdır. Göstergebilim insanın gösterge oluşturma, göstergelerle dizge kurma ve bunlar aracılığıyla iletişim kurma mekanizmasını araştırır. Bir göstergenin semiyotik açıdan irdelenebilmesi için; semantik (anlamsal boyut), sentaktik (biçim dizinsel boyut), pragmatik (yararsal boyut) açıdan ele alınması gerekmektedir.

4.1. Görsel Kültür ve Görsel Kültür Eğitiminin Gerekliği

Günümüzde yeni iletişim teknolojilerinin yaşantımıza girmesiyle birlikte, kültürde egemen olan yalnızca yazılı-sözlü dil değildir; resimden hiyeroglif, alfabeden televizyona kadar tüm iletişim araçları yoluyla kültür yeniden oluşturulmaktadır. 20. yüzyılın başlarından itibaren kitle iletişim araçlarından radyo, sinema ve televizyon aracılığıyla anlatı yapısı yine sözel boyuta dönüşmüştür. Bu yüzyılla birlikte, görsel imgelerle dolu bir kültürün egemen olduğu bir dünyada yaşanmaktadır. Çünkü, bireyin yaşam alanları gazete, dergi, afiş, televizyon, sinema, video, internet gibi araçlarla üretilen imgelerle çevrilidir (Parsa, 2007, s.6). Birey doğduğunda algıları dış dünyaya açıktır ve çevresindeki her şeyi algılamaya çalışarak imgeleri ana belleğine kaydeder. Algıladığı bu imgeleri bir araya getirdiğinde, dünyayı bir biçimde anlamlandırmaya başlar ve yaşamı bu imgelere yüklediği anlamlarla değerlendirir. Bu ortamda kullanmayı öğrendiği dil ve içinde yaşadığı kültürün kodları bir araya geldiğinde birey, anlamlandırdığı imgelerle kültürünü birleştirerek yeni anlamlar oluşturmaya başlar. İmgelerle kültürel gerçeklerin birleşmesinden doğan bu güçlü dil, görsel kültürün temelini oluşturur. Görsel kültür kavramını Barnard (2002, s.22) "bir kültürün değerlerini ve inançlarını çeşitli yollarla görünür duruma getirmesi" olarak tanımlamaktadır. Mitchell (1995, s.15) ise, görsel kültürü disiplinlerarası bir yaklaşım olarak görmekte ve "görsel deneyimin sosyal ve kültürel olarak incelenmesi" olarak tanımlamaktadır. Bu noktada, görsel kültür'ün genellikle tasarımsal ve estetik bağlarıyla düşünülmesi gereken bir olgu olduğunu söyleyebiliriz.

Günümüzde görsellik kavramının görüntü üreten medya ve teknolojik sistemler sayesinde sürekli değişime uğradığını görmekteyiz. "Görsel kültür, kültürel anlamları üretmede, görüntüyü temel alır. İlgilendiği konular işitselliğin, mekansallığın ve görselliğin çözümlenmesi ve yorumlanmasından, seyretme eyleminin ruhsal dinamiklerine kadar uzanır" (Saybaşı, 2007, s.18). Donna Harraway'a göre görmek bakma gücünün daimi bir sorusudur ve hayalimizde canlandırma pratiklerimiz belki de gizli bir şiddettir. Harraway gençlik ve kültür açısından şu soruları düşünmemizi ister: Nasıl görürüz, nerede görürüz, ne için görürüz, kimin için görürüz, görmenin sınırlılıkları nelerdir, belirli bir bakış açısından fazlasını kim elde edebilir, kim/kimler at gözlüğü takar, kim/kimler at gözlüğü takmayı ister ve kim görsel alanı görsel sanat eğitimi dahil ederek yorumlar (Tavin, 2003:194-196). Tavin bu sorular aracılığıyla sosyal sistemler içinde yapılandırılan görselleştirilmiş konular ve görsel deneyimlere dair nasıl farkındalık oluşturulabileceği ve nasıl analiz edebileceğine dair projeler üretebileceğini belirtir. Her görüntü, bireyin yaşamına bakışını etkileyen ve düşüncelerine yeni açılımlar ile öneriler getiren birer anlam taşımaktadır. Bu bağlamda, anlamların oluşturulmasını ve sorgulanmasını temel alan görsel kültürde, ele alınan görselin kendisi değil, bu görselin birey, toplum ve dünya için ne anlamlar ürettiği önem arz etmektedir.

Sonuç olarak, görsel kültür insanların yaşamını biçimlendiren düşünceleri ve öyküleri temsil etmesinden dolayı önemlidir (Barnard, 2002, ss.22-25). Görsel sanatlar eğitiminin, yalnızca sanat uygulamalarına değil, sanatın oluşumunu sağlayan kültürel-toplumsal olgulara da odaklanması gerekmektedir. Görsel sanatlar eğitiminde gerçekleştirilecek olan görsel kültür çalışmaları, çocuklara algıladıkları nesnelere yorumlanmasını sağlamak, çocukların her nesnenin ve gördükleri her şeyin bir anlamı olduğu ve kültürel bir öyküye sahip olduğu bilincini kazandıracaktır. Bu bilinç, görsellerin aslında gördükleri gibi olmadığını, içinde birçok anlamlar katmanı olduğunu farkına varmalarını sağlayacaktır. Öte yandan, sanatı anlamaya yönelik çabaları estetik değer, estetik beğeni ve yargı temeli ötesindeki ilişkilerle keşfetmeye yönelir. Bu noktada görsel kültür eğitimi kaybettiğimizi düşündüğümüz bilgi ile bilgeliği arar, göstergeler arasındaki örüntüleri yani kendi yarattığı androidin anatomisini anlamaya çalışır. Sanat eğitiminin estetiğe yüklediği görev, ikonlar, simgeler ve göstergeler showunun çağdaş tüketim ekonomisiyle ilişkisini yadsımadan sanat disiplinlerine yüklenen yeni anlamları çözmek temel amaç olacaktır. Böylece, yetişmekte olan bireylerin kültürel değerleri anlayan ve yorumlayan; dolayısıyla onları koruyup sahip çıkan ve geliştiren bireyler olarak topluma kazandırılmaları sağlanabilecektir.

5. YÖNTEM

5.1. Araştırmanın Deseni

Araştırma, öncelikle güzel sanatlar eğitimi bölümünde bölüm derslerini yürüten öğretim elemanlarının görüşleri ışığında Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı öğrencilerinin kendilerine sunulan görseller hakkında yürüttükleri fikirler kapsamında gerçekleştirilmiştir. Uzman görüşü, literatür tarama ve gözlem yapma teknikleri araştırmanın kapsamı içerisindedir.

5.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Öğretmenliği Anabilim Dalı bir, iki, üç ve dördüncü sınıfa devam etmekte olan her sınıftan 15 farklı öğrenci olmak üzere toplam 60 öğrenci oluşturmuştur.

5.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veriler nitel araştırma desenlerinin veri toplama yöntemlerinden döküman analizi yoluyla öğrencilerden toplanmıştır. Öğrencilere çeşitli amaçlarla tasarlanmış olan beş farklı görsel sunulmuş ve bu görseller hakkında düşündüklerini yazmaları istenmiştir. Öğrencilerin cevapları uzman görüşleri ile desteklenerek incelenmiş ve bulgular sayısal verilere dönüştürülmüştür.

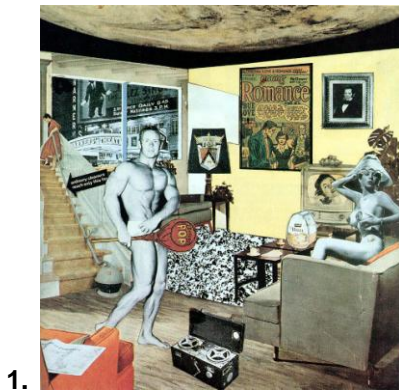
5.4. Verilerin Analizi

Güzel sanatlar eğitimi bölümünde dersleri yürüten öğretim elemanlarının görüşleri ışığında görsel sanatlar dersi öğretmen adayı olan lisans öğrencilerinin kendilerine sunulan görsellere yaptıkları açıklamaların analizleri yoluyla çözümlenmiş ve bu çözüm sonucunda elde edilen istatistiksel sonuçlara göre bulgular elde edilmiştir. Bu bulgular tespit edilen problemin çözüm önerisine ışık tutacaktır.

6. BULGULAR

Bu çalışmada Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Öğretmenliği Anabilim Dalı bir, iki, üç ve dördüncü sınıfa devam etmekte olan her sınıftan 15 farklı öğrenci olmak üzere toplam 60 öğrenciye çeşitli amaçlarla tasarlanmış olan beş farklı görsel sunulmuş ve bu görseller hakkında ki düşüncelerini yazmaları istenmiş ve öğrencilerin açıklamaları uzman görüşleri ile desteklenerek analiz edilmiştir.

Öğrencilere sunulan görseller şekildedir;

1.

2.

3.

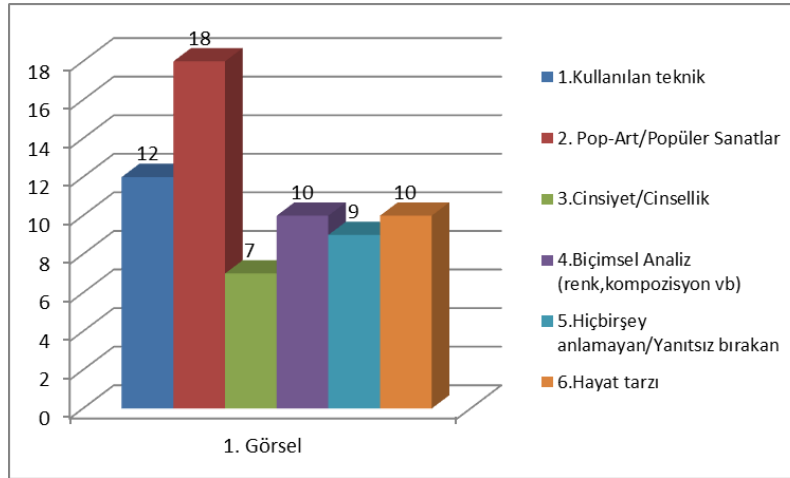

4.

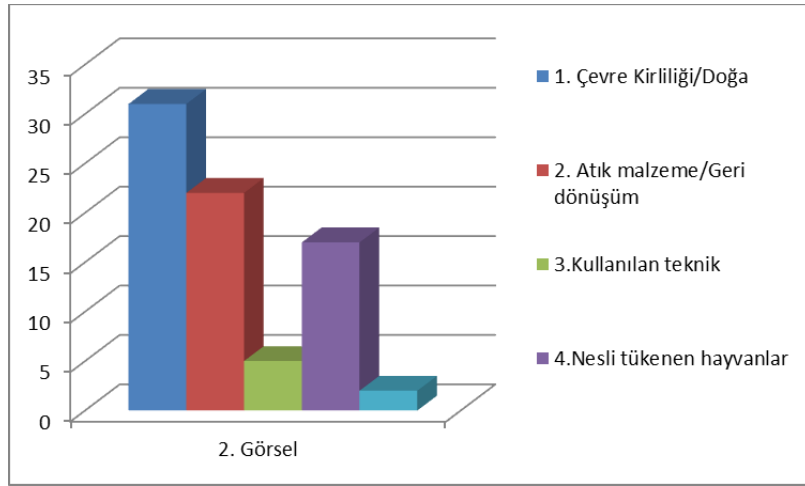
Öğrencilere yukarıdaki beş farklı görsel hakkındaki fikirlerini kısaca bir kaç cümle ile dile getirmeleri söylenmiş ve görselleri dikkatlice izleyip ardından onlarda oluşan çağrışımlar ve yansımalar hakkındaki fikirlerini paylaşmaları ve görselleri kısaca analiz etmeleri istenmiştir. Sunulan görsellere gelen yanıtlarda öğrencilerin görsel algı düzeyleri ölçülmeye çalışılmış ve gelen yanıtlardan elde edilen bulgular aşağıdaki gibi tablolaştırılmıştır.

1. Görsel	1. Sınıf	%	2.sınıf	%	3. sınıf	%	4.sınıf	%	Toplam
1.Kullanılan teknik	3	25	2	16,667	5	41,667	2	16,67	12
2. Pop-Art/Popüler Sanatlar	0	0	5	27,778	7	38,889	6	33,33	18
3.Cinsiyet/Cinsellik	0	0	4	57,1429	1	14,286	2	28,57	7
4.Biçimsel Analiz (renk,kompozisyon vb)	1	10	0	0	4	40	5	50	10
5.Hiçbirşey anlamayan/Yanıtız bırakan	6	66,667	0	0	2	22,222	1	11,11	9
6.Hayat tarzı	1	10	6	60	0	0	3	30	10

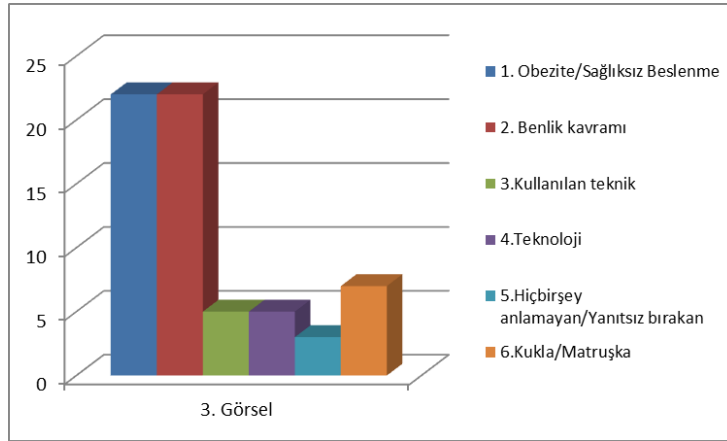
Tablo1: Birinci görsel hakkında öğrencilerin ifade ettiği kavramların genel dağılımını gösterir.

2. Görsel	1. Sınıf	%	2.sınıf	%	3. sınıf	%	4.sınıf	%	Toplam
1. Çevre Kirliliği/Doğa	5	16,129	7	22,5806	14	45,161	5	16,13	31
2. Atık malzeme/Geri dönüşüm	2	9,0909	9	40,9091	5	22,727	6	27,27	22
3.Kullanılan teknik	1	20	0	0	3	60	1	20	5
4.Nesli tükenen hayvanlar	0	0	8	47,0588	7	41,176	2	11,76	17
5.Hiçbirşey anlamayan/Yanıtız bırakan	1	50	0	0	1	50	0	0	2

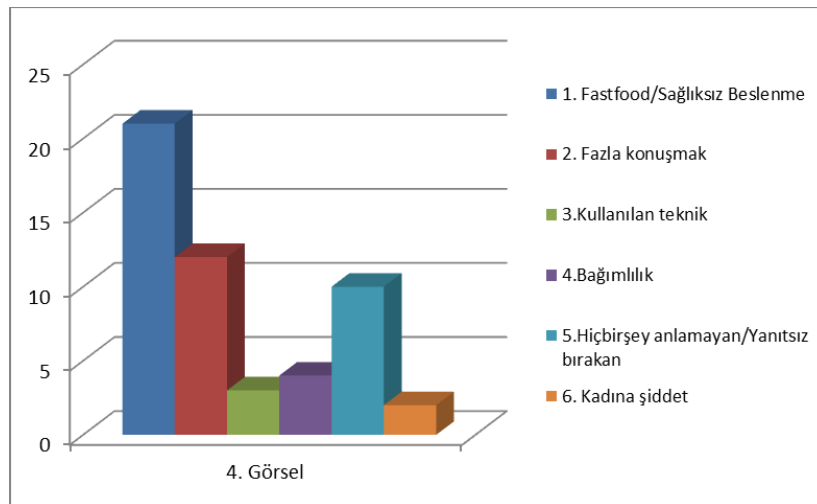
Tablo2: İkinci görsel hakkında öğrencilerin ifade ettiği kavramların genel dağılımını gösterir.

3. Görsel	1. Sınıf	%	2.sınıf	%	3. sınıf	%	4.sınıf	%	Toplam
1. Obezite/Sağlıksız Beslenme	1	4,5455	11	50	7	31,818	3	13,64	22
2. Benlik kavramı	4	18,182	3	13,6364	8	36,364	7	31,82	22
3.Kullanılan teknik	1	20	1	20	2	40	1	20	5
4.Teknoloji	0	0	1	20	3	60	1	20	5
5.Hiçbirşey anlamayan/Yanıtız bırakan	2	66,667	0	0	1	33,333	0	0	3
6.Kukla/Matruşka	3	42,857	1	14,2857	2	28,571	1	14,29	7

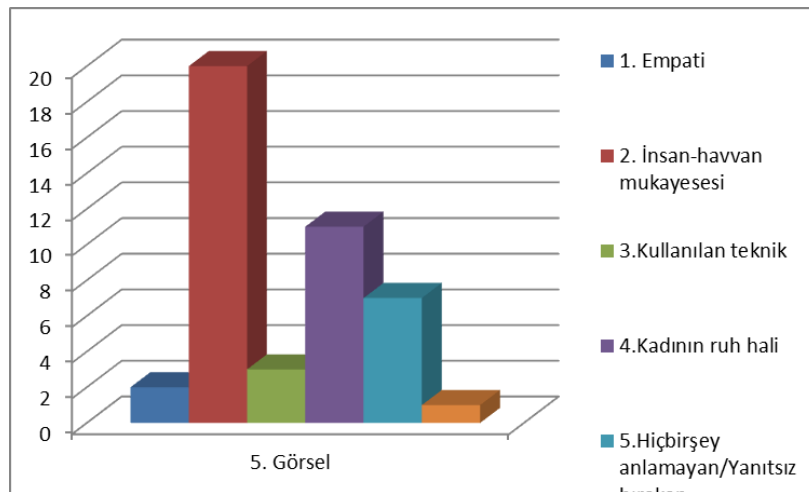
Tablo3: Üçüncü görsel hakkında öğrencilerin ifade ettiği kavramların genel dağılımını gösterir.

4. Görsel	1. Sınıf	%	2.sınıf	%	3. sınıf	%	4.sınıf	%	Toplam
1. Fastfood/Sağlıksız Beslenme	4	19,048	10	47,619	3	14,286	4	19,05	21
2. Fazla konuşmak	1	8,3333	2	16,6667	5	41,667	4	33,33	12
3.Kullanılan teknik	1	33,333	0	0	1	33,333	1	33,33	3
4.Bağımlılık	0	0	1	25	3	75	0	0	4
5.Hiçbirşey anlamayan/Yanıtız bırakan	4	40	1	10	2	20	3	30	10
6. Kadına şiddet	1	50	0	0	0	0	1	50	2

Tablo4: Dördüncü görsel hakkında öğrencilerin ifade ettiği kavramların genel dağılımını gösterir.

5. Görsel	1. Sınıf	%	2.sınıf	%	3. sınıf	%	4.sınıf	%	Toplam
1. Empati	0	0	2	100	0	0	0	0	2
2. İnsan-havvan mukayesesi	3	15	6	30	6	30	5	25	20
3.Kullanılan teknik	1	33,333	1	33,3333	0	0	1	33,33	3
4.Kadının ruh hali	2	18,182	4	36,3636	2	18,182	3	27,27	11
5.Hiçbirşey anlamayan/Yanıtız bırakan	2	28,571	1	14,2857	3	42,857	1	14,29	7
6.Safari	0	0	0	0	0	0	1	100	1

Tablo5: Beşinci görsel hakkında öğrencilerin ifade ettiği kavramların genel dağılımını gösterir.

Yukarıda bulunan tablolar öğrencilerin sanat eğitimi almış olmalarına rağmen genellikle herkesin verebileceği gibi cevaplar verdiğini ve açıklamalar yaptığını gösteriyor. Tek bir analiz ile kesin yargılardan söz etmek şüphesiz ki çok doğru olmayacaktır ancak yapılan analize bakıldığında öğrencilerin görsel algı düzeylerinin düşük olduğu söylenebilir. Öğrenciler görselleri değerlendirirken neredeyse hiç bir bilimsel açıklama yapmamıştır. Gösterebilimsel olarak incelemeye çalışan öğrenci sayısı yok denecek kadar azdır.

Görseller hakkında değerlendirmeler yapılırken genellikle ilk görülen ve hissedilen durumu dile getiren öğrenciler herhangi bir analiz çabasına girmemişlerdir. Estetik hiçbir kaygı taşımayan bakış açıları düşüncelerini söyleyen öğrenciler yeteri kadar donanım sağlamadan görsel sanatlar dersi öğretmeni olmaya aday olarak mezun olabilirler.

İkinci görselin dışındaki tüm görsellerde öğrencilerin bir kısmı hiçbirşey anlamadığını ifade etmiştir. Bunun öğrencilerin teknik yetersizliklerinden kaynaklandığı ya da yeterli bilgileri olsa bile ifade gücüne sahip

olmadıkları söylenebilir. Görselleri okumayla ilgili yetersiz olan öğrenciler anlamlandırma da sorun yaşamışlardır. Örneğin dördüncü görselde fastfood markasının reklamı olan görüntüyü öğrencilerin çoğu kadının çok konuşması gibi alakasız konularla ilişkilendirmeye çalışmıştır. Buradan da öğrencilerin semiyotik olarak bir analiz yapma çabasına girmemiş olduğu kanısına varılabilir.

Tüm bu görseller ve analizlerin sonucunda çok az sayıda öğrencinin bilinçli olarak göstergibilimsel açıdan görselleri analiz ettiği ve estetik kaygılarını ifade ettiği sonucuna varılmıştır.

7. TARTIŞMA ve SONUÇ

Bulgular bölümünde incelenen görseller ve grafiklerden elde edilen verilere bakıldığında bir problem tespit edilebileceği gözlemlenmiştir. Öğrencilerin kendilerine sunulan görsellere genellikle estetik duyarlılık göstermeyişi ve göstergibilimsel olarak analiz edemeyişlerinin temel sebebinin Yüksek Öğrenim Kurumu müfredatındaki eksiklikle ilgili olduğu düşünülebilir. Güzel sanatlar eğitimi bölümlerinin genel müfredatlarına bakıldığında Görsel Kültür yada Göstergibilim konularını doğrudan ele alan dersler mevcut değildir. Görsel kültür eğitiminin çocuk yaşlardan itibaren gerekli olduğu şüphesiz ki oldukça açıktır. Görsel sanatlar öğretmen adaylarının kendileri dahi henüz tam olarak görsel kültür eğitimi alamamışken böyle bir gereksinimin ilköğretim çağında giderilebilmesi pek mümkün değildir.

Görsellerin ve teknolojinin gücünün oldukça belirgin olduğu çağımızda görsel kültür tüm bireyler için önemli olmakla birlikte özellikle sanat eğitimi alan ve sanat eğitimcisi adayları için oldukça önemlidir. Göstergeleri nasıl anlamlandıracağını bilen bireylerin görsel kültürleri entellektüel düzeye ulaşabilir ve gün içerisinde isteyerek yada istemeden karşı karşıya geldiği görselleri bilinçli olarak anlamlandırıp bu görsellerin altında bulunan mesajı kavrayabilme yetisi geliştirir. Estetik algı düzeyi yüksek bireyler olarak eğitilen bireyler gördüklerini anlamlandırma da olduğu kadar kendi üretecekleri görsellerde de bu estetik kaygıyı taşıyacak ve daha başarılı üretim süreçleri geçireceklerdir.

Yaşamın her alanına egemen olan görsel kültürün imgelerini çözümlenmede ve yorumlama da eğitimin yeterliliği bir tartışma konusu olabilir. Ülkemizde sanat eğitimi alan bireylerin eğitim sürecini analiz ettiğimizde eleştirel düşünme ve yaratıcılık yetisini kazandıklarını söylemek mümkünken görsel kültürün imgeleri üzerine yorumlar yapmak için yeterli bir eğitim sürecinin varlığından söz etmek pek mümkün olmayacaktır. Bu nedenle sanat eğitimi veren üniversitelerin müfredatlarında görsel kültür imgelerinin de tartışılacağı ve öğrencilerin bu konuda donanım kazanmasını hedefleyen güncellemelerin gerekliliği göz ardı edilemez. Çünkü kültürel bağlamına yönelen ve görsel kültürle temellenen bir sanat eğitim programı, yönetsel roller, içerik ve çok disiplinli stratejiler üzerine odaklanan, yaratıcı ve eleştirel düşünmeyi kapsar. Genel çerçevesi olan, Medya çalışmaları, tasarım eğitimi, kültür eleştirisi ve görsel antropoloji gibi görsel sanat savlarını da içerir. Özetlersek, görsel kültür güncel sistemin temel unsurlarında oluşan bağlamları ele alır. Bu açıdan baktığımızda Heise (2004), "görsel kültür sanat müfredatının değerli ve zorunlu bir parçasıdır der". Görsel kültür çalışmalarının sanat eğitimi içerisinde kapsamlı olarak yer alması ile öğrencilerin karşılaştıkları imgeleri ve dahası kendilerinin ürettiği görselleri daha anlamlı bir şekilde yorumlayacakları konusunda yardımcı olacağı düşünülebilir. Silvers (2004), "öğrencilere sanatı anlamayı öğretmek, belirli görsel nesnelerin anlamını açıklamayı, onları yorumlamayı ve onları değerler karmaşıklıklarıyla birleştirmeyi merkez almalıdır" der.

KAYNAKÇA

- Barnard, M. (2002). Sanat Tasarım ve Görsel Kültür, (Çev.), Güliz Korkmaz, Ankara, Ütopya Yayınları.
- Bolla, P. D. (20069). Sanat ve Estetik, (Çev.), Kubilay Koş, İstanbul, Ayrıntı Yayınları.
- Bozkurt, N. (2009). Sanat ve Estetik Kuramları, Bursa, Asa Kitabevi.
- Duncum, P. (2002). *Visual Culture Art Education: Why, What and How?*, *International Journal of Art & Design Education*, vol. 21.
- Erdem, P. (2010), 3-7 Yaş Çocuklarının Estetik Algılarının Gelişimi, *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü*, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Ankara
- Erinç, S. (2004). Sanat Psikolojisi'ne Giriş, Ankara, Ütopya Yayınevi.
- Feeney, S. ve Moravcik, E. (1987). A Thing of Beauty: Aesthetic Development in Young Children
- Heise, D. (2004). Is Visual Culture Becoming Our Canon of Art? *Art Education*. 57 (5).
- Heinich, R. Molenda, M., Russell, J. D., & Smaldino, S. E. (1999). *Instructional Media and Technologies for* ISBN: 978-605-64453-2-3

Learning. *Upper Saddle River, NJ: Prentice-Hall.*

Mirzoeff, N. (1999). *An Introduction to Visual Culture*, USA, Routledge.

Mitchell, W. J. Thomas (1986). *Iconology: Image, Text, Ideology. Chicago and London: The University of Chicago Press.*

Özsoy, V. (2003). *Görsel Sanatlar Eğitimi*, Ankara, Gündüz Eğitim ve Yayınları.

Parsa, A. F. (2007). *Görsel Okuryazarlık, Fotoğrafya*, (<http://www.fotografya.gen.tr/cnd/index.php?id=248,0,0>) (Erişim Tarihi:09.12.2014).

Pinna, B. (2007). *Art As a Scientific Object: Toward a Visual Science of Art [Bilimsel Bir Nesne Olarak Sanat: Sanatın Görsel Bilimine Doğru]*. *Spatial Vision*. 20(6).

Saybaşıllı, N. (2007). *Sınırlar ve Hayaletler: Görsel Kültürde Göç Hareketleri*, İstanbul, Metis yayınları

Seeley, W. P. (2006). *Naturalizing Aesthetics: Art and the Cognitive Neuroscience of Vision [Estetiği Benimsemek: Sanat ve Görmenin Bilissel Nörolojisi]*. *Journal of Visual Art Practice*. Vol.5(3).

Silvers, A. (2004). *Pedagogy and Polemics: Are Art Educators Qualified to Teach Visual Culture?* *Arts Education Policy Review*, Vol.106 (1).

Tavin, K. M. & Housman, J. (2004). *Art Education And Visual Culture In The Age Of Globalization*. *Art Education*, Vol. 57 (5).

Tavin, K. M. (2003). *A Critical Pedagogy Of Visual Culture As Art Education: Toward A Performative Inter/Hypertextual Practice*. *Unpublished Doctoral Dissertation*, Pennsylvania State University.

Uysal, A. (2011). *Görsel Kültürün ve Sosyo-Kültürel Olguların Öğrenci Resimlerindeki İmgelere Etkileri*, *Akademik Bakış Dergisi*, Sayı 24, Kırgızistan.

Wileman, R. E. (1993), *Visual Communicating*, USA, Library of Congress Cataloging.

Yetişkin, H. (1991). *Estetiğin ABC'si*, İstanbul: Kabalcı Yayınevi